

УДК 336.77.067

Ю. В. Ніколаєнко,

к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів і банківської справи,

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

НЕОБХІДНІСТЬ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Yu. Nikolaenko,

Candidate of Science in Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Finance and Banking, Chernihiv National Technological University, Chernihiv

A NECESSITY OF MAKING ALTERATION IS TO THE MANAGEMENT PROCESSES OF UKRAINIAN BANKS CREDIT RISKS

Розглянуто наявні методи та інструменти управління кредитними ризиками в банку, що виникають у результаті реалізації кредитних відносин із корпоративними клієнтами. Наведено негативні фактори впливу на процес управління і запропоновано методи мінімізації їх негативного впливу. Пропонуються заходи щодо вдосконалення управління кредитним ризиком банку.

Present methods are considered and instruments management credit risks in a bank, which arise up as a result of realization of credit relationships with corporate clients. It is resulted negative faktorii influence on the process of management and the methods of minimization of them are offered negative influence. Measures are offered on perfection of management of bank a credit risk.

Ключові слова: кредитний ризик, методи управління кредитним ризиком, диверсифікація, лімітування, створення резервів.

Key words: credit risk, methods of management a credit risk, diversification, limiting, accumulation of reserves.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна ситуація післякризового становлення вітчизняної банківської системи вимагає від банків України нового підходу до управління своєю діяльністю, оскільки криза стала індикатором багатьох недоліків у банківському менеджменті. Особливо це стосується саме ризик-менеджменту як основи безпеки і надійності банківського сектору. А тому доцільним є аналіз існуючих проблем і недоліків української системи управління кредитним ризиком у банківській сфері як передумов її реформування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі кредитних ризиків присвячені наукові праці А.М. Герасимовича, І.А. Бланка, В.М. Голуба, С.В. Мочерного, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, О.В. Пернарівського, І.М. Парасій-Вергуленко, А.А. Пересади, М.І. Савлука та ін. Серед відомих західних авторів особливо значимі праці Дж. Міль, А. Пігу, Дж. Маршалла, Л. Гітмана, Г. Марковіца, П. Роуза, Б. Едварда, Ф. Найт, Ф. Фа-

боцці та ін. Проте, незважаючи на значну кількість фундаментальних наукових робіт з цієї тематики, проблема управління кредитним ризиком з позиції сучасних світових тенденцій розвитку банківської системи у світі не знаходить достатнього відображення в наукових джерелах.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Підвищення інтересу до оцінки кредитного ризику пов'язано зі зростанням обсягів кредитних та інвестиційних операцій банків, зниженням рентабельності в банківській сфері, що спонукає банки приймати на себе високі кредитні ризики. Усе це обумовлює актуальність науково обґрунтованого управління кредитними ризиками. Ефективний менеджмент кредитних ризиків окремих банків сприятиме стабілізації банківської системи країни в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Серед сучасних проблем управління кредитними ризиками слід виділити:

1. Процес оцінювання кредитного ризику досить складно піддається формалізації. Кредитний ризик унаслідок переважання індиві-

дуальної складової погано описується поняттям статистичної сукупності, тому в процесі оцінювання кредитного ризику перевагу слід віддавати не статистичним прийомам, а індивідуальній роботі з позичальником. Про це свідчить і досвід зарубіжних банкірів, які для визначення кредитного ризику широко користуються такими прийомами, як індивідуальні бесіди з потенційним позичальником, відвідування підприємства, фундаментальний аналіз загального стану галузі, в якій працює позичальник.

2. Нечіткість системи оцінювання кредитоспроможності позичальника і занижені вимоги до нього. Серед методів оцінки кредитних ризиків слід виділити метод фінансових коефіцієнтів, як основу кількісного аналізу ризику. Він полягає у розрахунку відносних показників, які характеризують підприємство з огляду на стан його ліквідності, рентабельності і фінансової стійкості, та порівнянні їх з нормативними значеннями, є результативним та широко практикований банками. Однак, незаперечуючи переваг цього методу, обрана система фінансових коефіцієнтів не є досконалою. Адже й досі як у теорії, так і на практиці немає чіткого єдиного підходу до визначення цілої низки показників. Добір коефіцієнтів у кожному банку різниться не лише за складом, але й за кількістю та нормативним значенням. До того ж не завжди можна зробити однозначний висновок про те, наскільки кредитоспроможним є позичальник, коли значення одних його коефіцієнтів відповідають нормативним, а значення інших — ні.

Деякі фахівці основний акцент при оцінці фінансового стану позичальника роблять на методиці аналізу грошових потоків, яка побудована на зіставленні припливу і відтоку грошових коштів за період, шляхом співвідношення загального грошового потоку і боргових зобов'язань. Для цього пропонуються методи прогнозування руху грошових коштів з урахуванням особливості діяльності позичальника і рекомендується банкам ввести до складу документів, необхідних для отримання позики, звіт про рух грошових коштів позичальника [1].

3. Оцінка позичальників із застосуванням методології НБУ та розроблених на її основі методик комерційних банків призводить до реального завищення оцінки позичальника внаслідок застосування якісних характеристик; заниження оцінки позичальника внаслідок неадекватності моделі оцінки до умов діяльності або виду діяльності позичальника; отримання неповної (а часом і недостовірної) оцінки фактичного ризику, який притаманний діяльності позичальника.

4. Відсутність кількісних нормативів для порівняння, оскільки реально існує розкид значень, обумовлений галузевою приналежністю, а приведені в економічній літературі бажані зна-

чення фінансових коефіцієнтів не враховують галузевих особливостей і специфіки діяльності підприємств. А це означає, що результати такого аналізу на сучасному етапі можуть дати кредиторів лише оцінку загальної тенденції розвитку потенційного позичальника, засновану на динаміці ряду фінансових показників. У зв'язку з відсутністю єдиної нормативної бази реальна оцінка фінансового стану підприємства неможлива, тому що немає порівнянних показників: середньогалузевих, мінімально допустимих і найкращих для конкретної галузі.

Створення міжбанківської інформаційної бази, до якої за результатами аналітичної роботи банківських службовців із підприємствами різних галузей економіки заносилися б дані про оптимальні критеріальні значення показників фінансового стану позичальників, що належать до відповідних галузей, дало б можливість більш точно прорахувати вагові значення [1].

5. Проблеми корпоративного управління українських банків: на даний момент ще існує нерозуміння топ-менеджерами комерційних банків цілей та функцій ризик-менеджменту, що призводить до таких несумісних з позиції корпоративного управління речей, як здійснення управління кредитними ризиками службою внутрішнього аудиту, або навпаки, виконання контрольних функцій підрозділом ризик-менеджменту. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України дають чітке розмежування функцій підрозділів банку в процесі управління ризиками. Дотримання рекомендацій даного документа дозволяє банкам вирішити проблему розподілу повноважень щодо управління кредитними ризиками та впровадити систему ризик-менеджменту, що відповідає міжнародним стандартам.

Крім того, однією з найважливіших проблем організації ризик-менеджменту у сфері кредитування є відсутність кваліфікованих кадрів. Останнім часом керівництво банків стало приділяти більше уваги навчанню та розвитку співробітників. Саме кваліфікований персонал зможе побудувати ефективну систему ризик-менеджменту та вивести її на новий якісний рівень. Значною проблемою є те, що технічний прогрес та економічна ситуація змінюється значно швидшими темпами, аніж може запровадити система вищої освіти. А тому навіть висококваліфіковані спеціалісти повинні постійно працювати над підвищенням свого професійного рівня та поглибленням знань у професійній сфері. Вирішення даної проблеми відбуватиметься поступово. Накопичення позитивного досвіду управління кредитним ризиком саме в українських умовах сформує базу для навчання молодих фахівців. Крім того, для якісної підготовки фахівців у ви-

щих навчальних закладах необхідно забезпечити ефективний обмін інформацією між науковцями та практиками.

Разом з цим ще однією проблемою корпоративного управління є низький рівень залучення спостережних рад банків до управління ризиками. У небагатьох банках нормативні документи, що регламентують управління ризиками, затверджуються на рівні спостережних рад. Спостережні ради найчастіше залучаються до роботи над стратегічним ризиком. Основними причинами низького залучення спостережних рад до процесу управління ризиками — невелика кількість членів спостережних рад та відсутність у них досвіду роботи в банках. Крім того, лише декілька банків вважають пріоритетом створення комітету з ризиків при спостережній раді. Члени спостережних рад більшості банків недостатньо розуміють сутність ризик-менеджменту та переваг його активного впровадження.

Більшість банків мають такі традиційні комітети, як Кредитний комітет та Комітет з управління активами та пасивами. Спеціалізований комітет з управління ризиків мають лише 4 % з банків [2].

6. Відсутність повної, уніфікованої і чітко визначеної внутрішньої нормативної документації, що регламентує ризик-менеджмент у банках. Необхідно зазначити, що у банків наявні нормативні документи, що регулюють ризики, але затверджуються переважно Правлінням або іншими органами. Більшість банків (від 85 % до 92 %) мають внутрішні нормативні документи з основних видів кредитних ризиків. Процес управління нефінансовими ризиками, крім операційного, має значно нижчий рівень урегульованості — від 31 % до 45 % [2].

З огляду на міжнародний та вітчизняний досвід організації кредитних відносин, доцільним є запропонувати єдину систему оцінювання та управління кредитним ризиком на основі вироблення процедур кредитування, підготовки необхідних документів для внутрішнього і зовнішнього аудиту.

7. Стандартизація вимог до кредитної історії позичальника банку, формалізація її оцінки та прийняття рішення. Одним з методів розв'язання проблеми прийняття оптимальних рішень при оцінюванні кредитоспроможності підприємства-позичальника є створення спеціальних інформаційних систем. Такі інформаційні системи повинні включати в себе вхідну статистичну інформацію, методика її обробки та оцінювання, а також програмний комплекс для підтримки прийняття рішень щодо доцільності здійснення певних економічних кроків. При побудові даної системи доцільним є виділення певних груп або класів підприємств відповідно до ступеня їх кредитоспроможності. Такі групи

формується на основі оцінки найважливіших показників кредитоспроможності підприємства.

8. Неспроможність класичних вітчизняних методів управління кредитним ризиком діяти за умов кризи. Одним із нових методів є система рейтингів для позичальників, заснована на оцінці ймовірності погіршення фінансового стану позичальника за допомогою визначення основних ризик-чинників. А також оптимізація вже сформованого кредитного портфеля, яку можна проводити лише шляхом зміни його структури. У цьому полягає відмінність від управління портфелем при видачі кредитів, коли за рахунок налаштування скорингових моделей і правил видачі кредитів створюють кредитний портфель із заданими характеристиками. Змінити структуру кредитного портфеля можна, застосувавши коректувальні дії на окремих боржників. Для управління кредитним портфелем фізичних осіб українськими вченими був розроблений оптимізаційний підхід. Якість кредитного портфеля банку визначається не лише поточними платежами. Велике значення має структура портфеля з точки зору перспектив погашення і наслідків непогашення.

Для автоматизованого керування кредитним портфелем банку пропонується впровадити програмний продукт під назвою "Collect Advantage", розроблений для умов національної економіки фірмою "МДЦ-консалтинг". Програма "Collect Advantage" орієнтована на роботу з портфелями простроченої заборгованості, включаючи їх оцінку. Вказаний програмний продукт розв'язує весь комплекс завдань з підготовки даних для аналізу, виявлення поведінкових характеристик позичальників, прогнозування грошових потоків з погашення кредитів і оптимізація дій на боржників. Також ця програма надає інтерфейс для аналізу, прогнозування, сегментації портфелів й оптимізації сумарної цінності портфеля [3].

Впровадження цієї програми дасть можливість більш ефективно керувати кредитним портфелем банку, оптимізувати роботу банку з проблемними позичальниками, що в свою чергу зменшить ризиковість кредитних операцій і збільшить прибутки банку від кредитних операцій. Також автоматизація управління кредитним портфелем банку дасть можливість зменшити витрати робочого часу [4].

9. Недостатність забезпечення або неможливість його реалізації для покриття збитків. У практиці роботи українських комерційних банків найпоширенішими формами забезпечення зобов'язань позичальника перед банком є застава майна, гарантія (поручительство) третьої особи, стягнення пені і штрафів, переуступка на користь банку вимог і рахунків позичальника третій особі, страхування відповідальності

позичальника перед банком за неповернення кредитів і ризику непогашення кредитів. Але криза показала, що такі форми є менш ліквідними, а тому слід звернути увагу на зарубіжний досвід таких форм, як переуступка контрактів, дебіторської заборгованості; застава дорожніх документів, цінних паперів, дорогоцінних металів, страхування надання позичальнику кредиту за умови накопичення та зберігання останнім протягом встановленого терміну визначеної суми коштів на вкладі, при видачі позичок індивідуальним позичальникам за заставу приймаються поліси страхування життя, свідоцтва про ощадні внески, вимоги на виплату заробітної плати; при кредитуванні підприємств добувних галузей — корисні копалини або контракти на постачання сировинних ресурсів.

10. За умов нестабільності ситуації та недовіри інвесторів виникає проблема оцінки лімітів міжбанківського кредитування. Встановлення лімітів на міжбанківські кредити має такі етапи:

- аналіз фінансового стану банку-контрагенту, рішення про видачу кредиту;
- розрахунок ліміту на бланковий кредит;
- розрахунок впливу видачі кредиту на фінансовий стан банку-кредитодавця: формування резервів та визначення непередбачуваних втрат.

Система прийняття рішення про видачу кредиту розроблена достатньо добре. Гірша справа з двома останніми етапами. Існує достатньо широкий спектр методів розрахунку лімітів на бланкові кредити. Ліміт можна розрахувати як частину від капіталу, частину від усіх активів, частину від поточних активів, частину від поточної позиції ліквідності.

Розглянемо встановлення ліміту на забезпечений кредит. Тоді ліміт дорівнює певній частині від вартості забезпечення. У разі неповернення кредиту банк-кредитор вимагатиме компенсацію свого кредиту за рахунок продажу застави. Але бланковий кредит на відміну від забезпеченого не закріплюється договором на майнові права застави.

Якщо ліміт встановлений від загальних активів, то загальні активи можна умовно розглядати як деякий вид забезпечення. Усі активи повинні забезпечити повернення кредиту за рахунок їх продажу. Це є можливим тільки при оголошенні заємодавця банкрутом. Таким чином, механізм банкрутства є механізмом повернення кредиту. Він гарантується діючим законодавством. Якщо ліміт встановлюється як частину від капіталу, то, очевидно, що банк розраховує на повернення кредиту за рахунок цієї частини капіталу. До капіталу доходить черга знову-таки при банкрутстві заємодавця. Проте в цьому випадку банк може розраховувати на повернення кредиту від продажу усіх активів, а не частини

активів, яка залишилась після задоволення усіх вимог кредиторів — капіталу. У цьому полягає нелогічність цього методу.

Якщо ліміт встановлено від поточних активів, то яким чином банк-заставадавець передбачає повернення кредиту? Існує один законодавчо закріплений механізм повернення кредиту — безакцептне списання боргу з коррахунку. Таким чином, кошти на коррахунок також можуть розглядатись як забезпечення. Процедура безакцептного списання коштів з коррахунку є простішим, швидшим, а значить більш ефективним. Так, статистичні дані свідчать, що процедура банкрутства триває близько 3—4 років, повернення боргів банкрутами складає 5%. Таким чином, ефективним механізмом повернення кредиту можна вважати безакцептне списання боргу з коррахунку. Так само обґрунтування отримує ліміт, що встановлюється від суми коштів на коррахунок.

Пропонується розглядати ліміт кредитування як опціон "пут" на залишки коштів на коррахунок. В межах єдиного опціонного підходу розраховується такий важливий показник кредитного ризику як вірогідність неповернення кредиту. Вірогідність неповернення кредиту використовується для розрахунку очікуваних (кредитних резервів) й непередбачуваних втрат, що надає банку-кредитору можливість ефективно управляти своїми кредитними ризиками [5].

Для зниження кредитних ризиків також можливе застосування розрахунку рейтингів банків-контрагентів на основі їх ліквідності, що принципово новим методом, вільним від суб'єктивних оцінок експертів [6; 7].

11. Використання послуг кредитних бюро. На сьогодні самі кредитні установи збирають дані щодо своїх позичальників-підприємств, але збір даних щодо позичальників-фізичних осіб, суб'єктів малого бізнесу без бюро кредитних історій дуже проблематичний. Без централізованої бази даних процес кредитування фізичних осіб буде залишатися досить трудомістким, вимагаючи значних втрат часу, і дорогим. Більшість кредитних установ України не мають взагалі досвіду використання послуг кредитних бюро. Для успішного розвитку фінансово-кредитної системи держави дуже корисно використовувати набутий досвід розвинених держав щодо шляхів і інструментів оцінки кредитних ризиків, суттєвим елементом яких є інформація кредитних бюро.

Головною характеристикою системи управління кредитними ризиками є налагодження і автоматизація процесів роботи з інформацією, яка збирається кредитором з внутрішніх і зовнішніх джерел. На кожному етапі роботи з клієнтом дуже важливим є використання кредитних звітів бюро, які в поєднанні з кредитним скорингом

значно покращують оцінку ризиків, що дає наступні можливості:

— Мінімізувати витрати, що пов'язані з ручною оцінкою кредитного ризику.

— Мінімізувати суб'єктивний вплив окремих ризик-менеджерів.

— Мінімізувати шахрайство, що пов'язане з процедурами оцінки кредитного ризику.

— Утримувати низький рівень збитків при кредитуванні одночасно з підвищенням рівня прийняття позитивних рішень на видачу кредиту.

— Можливість підрахування ймовірності неплатежу на основі статистичної інформації про фактичні неплатежі.

— Зменшення витрат кредитно-фінансової установи завдяки відбору найбільш надійних клієнтів.

— Прискорення процесу надання кредитів.

— Зменшення кількості недобросовісних позичальників.

— Здійснення сегментації клієнтів для обрання найкращого цінового рішення.

— Проведення моніторингу поточного стану клієнту [8; 9].

12. Ще одним з заходів управління кредитним ризиком комерційних банків на макроекономічному рівні з метою стабілізації економічної ситуації в Україні можна запропонувати створити Резервну систему України при НБУ. Основною метою її функціонування буде запобігання виникнення криз у банківській системі. Резервна система має фінансуватися за рахунок доходів держави від приватизації і складати 2% від ВВП. Такий державний фонд дасть можливість запобігти банкрутству банків, а також сприятиме росту довіри населення України до банківської системи в цілому [10].

Перспективи розвитку ризик-менеджменту в банках України — це пошук оптимальної організаційної структури, яка б органічно включала в себе управління кредитним ризиком на всіх етапах ведення кредитної діяльності. Отже, в результаті проведеного дослідження виявлено ряд проблем, які перш за все зацікавлені вирішити власники та керівники банків. Ефективне управління кредитним ризиком дозволить підвищити прибутковість банку та його інвестиційну привабливість. Крім того, Національний банк України проявляє зацікавленість до побудови ефективних систем ризик-менеджменту в банках, що дасть можливість підвищити надійність, стабільність банківської системи та зменшити вразливість її від зовнішніх факторів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що для вирішення проблеми управління кредитним ризиком необхідні теоретичні роз-

робки у цій галузі та практичні навички працівників банку з аналізу та мінімізації можливих втрат, пов'язаних із кредитною діяльністю. Дане дослідження показує, що в Україні необхідно продовжувати роботу з мінімізації кредитного ризику як на рівні банків, так і на законодавчому рівні. Найбільшу увагу слід приділити аналізу якості і структури короткострокового кредитного портфелю банку, оскільки саме короткострокові кредити є найбільш поширеними. З огляду на міжнародний та вітчизняний досвід організації кредитних відносин, доцільним є запропонувати єдину систему оцінювання та управління кредитним ризиком на основі вироблення процедур кредитування, підготовки необхідних документів для внутрішнього і зовнішнього аудиту.

Перелічені проблеми і шляхи їх подолання є однією з актуальних проблем сьогодення і мають розглядатись як на рівні окремого банку, так і на рівні державного управління в цілому.

Література:

1. Череп А.В. Проблеми управління кредитними ризиками у контексті стабільності функціонування банківської системи / А.В. Череп, О.О. Романченко // Економічний простір. — 2009. — № 24. — С. 35—42.

2. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / О. Дзюблюк // Журнал європейської економіки. — 2010. — № 1. — С. 108—124.

3. Подлесный С. Оптимизационный подход к управлению кредитным портфелем в условиях кризиса / С. Подлесный // Банковский менеджмент. — 2009. — № 1. — С. 25.

4. Писаренко А.В. Напрямки вдосконалення управління кредитним портфелем комерційного банку [Електронний ресурс] / А.В. Писаренко, Н.В. Приходько // Ефективна економіка. — 2011. — № 1. — Режим доступу: ev.nuos.edu.ua

5. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник / Л.О. Примостка. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.

6. Бобиль В. Становлення сучасної системи ризик-менеджменту в кредитних установах / В. Бобиль // Банківська справа. — 2007. — № 3. — С. 65—76.

7. Стешенко О.Д. Управління кредитним ризиком комерційного банку / О.Д. Стешенко, А.П. Нікітенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2013. — № 42. — С. 327—330.

8. Корнеєв В. Бюро кредитних історій: послуги, функції та організація діяльності інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електронний ресурс] / В. Корнеєв. — Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/036.htm

9. Пруський С. Роль кредитних бюро в системі банківського кредитування [Електронний ресурс] / С. Пруський // Вісник ТНЕУ. — 2012. — № 3. — Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/

10. Малахова О. Напрями оптимізації роботи банків щодо управління кредитним ризиком / О. Малахова // Світ фінансів. — 2008. — № 2 (15). — С. 101—112.

11. Гайдаржійська О.М. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком / О.М. Гайдаржійська, О.Г. Чернікова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. — 2014. — № 38. — С. 47—50.

12. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків / Л. Прийдун // Науковий вісник: Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. — 2011. — № 16. — С. 201—209.

13. Квасницька Р.С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Р.С. Квасницька, І.В. Хаврус // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 3. — С. 146—149.

14. Васюренко О.В. Банківський нагляд: підручник / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. — К., 2011. — С. 270—279.

15. Квасницька Р.С. Управління кредитними ризиками в банківській системі / Р.С. Квасницька, Н.В. Кунда // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 6, Т. 2. — С. 245—249.

16. Бобиль В. Сучасний ризик-менеджмент у банківській діяльності: теоретичний аспект / В. Бобиль // Вісник Національного банку України. — 2008. — № 11. — С. 28—32.

17. Бугель Ю. Основні методологічні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. — 2007. — № 4. — С. 54—59.

18. Гарбар Ж.В. Управління кредитним ризиком комерційного банку / Ж.В. Гарбар, Л.В. Стафійчук // Вісник КНТЕУ. — 2009. — № 1. — С. 34—39.

References:

1. Cherep, A.V. and Romanchenko, O.O. (2009), "Problems of management credit risks are in the context of stability of functioning of the banking system", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 24, pp. 35—42.

2. Dziubliuk, O. (2010), "A mechanism of providing of quality of credit brief-case and management of bank a credit risk is in the period of the crisis phenomena in an economy", *Jurnal evropeyskoïy ekonomiku*, vol. 1, pp. 108—124.

3. Podlesniy, S. (2009), "Optimization going near a management a credit portfolio in the conditions of crisis", *Bankovskiy menegment*, vol.1, pp. 25.

4. Pisarenko, A.V. and Prihodko, N.V. (2011), "Directions of perfection of management of commercial bank a credit portfolio", available at: ev.nuos.edu.ua (Accessed 15 November 2015).

5. Primostka, L.O. (2004), *Finansoviy menegment u banku* [Financial management in a bank], Kiev, Ukraine, 468 p.

6. Bobul, V. (2007), "Becoming of the modern system of risk management is in credit establishmentst", *Bankivska sprava*, vol. 3, pp. 65—76.

7. Steshenko, O.D. and Nikitenko, A.P. (2013), "The management of credit risk of the commercial bank", *Visnuk ekonomiku transport i promuslovosti*, vol. 42, pp. 327—330.

8. Korneev, V. (2014), "Bureau of credit histories: services, functions and organization of activity, are an informaciyno-analitichniy portal of the Ukrainian agency of financial development", available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/036.htm (Accessed 20 November 2015).

9. Pruskiy, S. (2012), "A role of credit bureaus is in the system of the bank crediting", available at: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/ (Accessed 20 November 2015).

10. Malahova, O. (2008), "Directions of optimization of work of banks are in relation to a management a credit risk", *Svit finansiv*, vol. 2 (15), pp. 101—112.

11. Gaydarjiyska, O.M. and Chernikova, O.G. (2014), "Directions of improvement of management a credit risk", *Problemu pidvushenniya efekturnosti infrastrukturu*, vol. 38, pp. 47—50.

12. Pruydun, L. (2011), "An estimation of foreign experience of minimization of level of problem debt is in the credit operations of banks", *Naukovy visnuk: Ukrainska nauka: munyle, sychasne, maibytne*, vol. 16, pp. 201—209.

13. Kvasnucka, R.S. and Havrus, I.V. (2010), "Management as element of providing of financial firmness of commercial bank risks", *Visnuk Hmel-nuckogonacionalnogo universutety*, vol. 3, pp. 146—149.

14. Vasiyrenko, O.V. and Sudorenko, O. M. (2011), *Bankivskiy nagliyd* [Bank supervision], Kiev, Ukraine, pp. 270—279.

15. Kvasnucka, R.S. and Kynda, N.V. (2011), "A management credit risks is in the banking system", *Visnuk Hmel-nuckogo nacionalnogo universutety*, vol. 6, pp. 245—249.

16. Bobul, V. (2008), "Modern rizik-menedzhment in bank activity: theoretical aspect", *Visnuk Nacionalnogo Banku Ukrainu*, vol.11, pp. 28—32.

17. Bugel, Yu. (2007), "Basic methodological ways of perfection of modern methods of estimation of solvency of borrower", *Bankivska sprava*, vol. 4, pp. 54—59.

18. Garbar, J.V. and Stafiyuchuk, L.V. (2009), "Management of commercial bank a credit risk", *Visnuk KNTEU*, vol. 1, pp. 34—39.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2015 р.